

Hooglandse Nieuwe

**informatieblad voor alle geïnteresseerden
rondom de Hooglandse Vieringen van de
Ekklesia Leiden**

**zestiende jaargang, nr. 6
december 2020
€ 2 (gratis voor leden)**

BELEVENIS

Rapenburg 100
2311 CA Leiden
071-5134 558

info@ekklesialeden.nl
www.ekklesialeden.nl
www.rapenburg100.nl

Hooglandse Nieuwe is het blad voor alle geïnteresseerden rondom de Hooglandse Vieringen van de Ekklesia Leiden.
Het verschijnt zesmaal per jaar.

Redactie Arie de Kluijver, Jasper Radder,
Wim Schouten, Jan Slotboom, Miranda Wilbrink,
Paulien van Yperen

Opmaak Jan Slotboom

Drukwerk Sylvia van Hoven

Downloaden
www.ekklesialeden.nl/publicaties

Postabonnement € 20 per jaar
Nieuwe abonnees opgeven bij het secretariaat:
info@ekklesialeden.nl

Volgend nummer
Kopij voor het nummer van 14 februari
uiterlijk op zondag 31 januari naar:
hn@ekklesialeden.nl

PASTORES

- *Christiane van den Berg-Seiffert*, participantenpastor,
071-512 5137, christiane.vandenbergh@ekklesialeden.nl
- *Rob van Waarde*, studentenpastor (PKN)
06-4193 5997, rob@rapenburg100.nl
- *Claudia Sarti*, lifecoach, claudia@rapenburg100.nl

VERENIGING Ekklesia Leiden

Zie: www.ekklesialeden.nl

Dagelijks bestuur:

- *Ronald Meester*, voorzitter@ekklesialeden.nl
- *Sytske Visscher*, secretaris@ekklesialeden.nl
- *Flip van Hoven*, penningmeester@ekklesialeden.nl

REKENINGNUMMERS

Vereniging Ekklesia Leiden: NL66 INGB 0004 8198 29

- voor alle vrijwillige bijdragen
- voor lidmaatschap: € 25 (studenten € 12,50) per jaar

Stichting rk Vrienden van het Leidse Studenten

Pastoraat: NL52 INGB 0000 6152 28

Stichting Diaconaal Fonds Hulpverlening LSE:

NL42 INGB 0003 3133 66 voor alle diaconale giften

◀ Eindejaarsgift Ekklesia
Leiden

In dit nummer over *Belevenis*

3 Redactioneel

Wim Schouten

4 Ik beleef, dus ik ben

Wouter Belier

6 De belevenismaatschappij

Wim Schouten

9 Deus minor

Henk Schouten

10 Belevenis

Pieter Kousemaker

12 Pepermuntjes

Arie de Kluijver

13 Krokante Corona-kerst met vergeet-me-nietjes

Monique van der Gaag

... en verder

14 Jubileumviering 8 november 2020

15 Ekklesia-nieuws

- van het bestuur
- bericht van de penningmeester

16 Diaconie

- collectes; Leids Ongedocumenteerden Fonds

17 Hooglandse Vieringen

Cor van Bree

18 Hoogstpersoonlijk

- **In Memoriam:** Loes Hoeflaak, Georg Kattenberg

19 Actief en informaties

- Nieuwe beheerder Rapenburg 100
- Online koffiedrinken
- Ondersteuning Ekklesia-taalprogramma

20 Tieden uut Nijhoof

21 Feddema actueel: Hoe het kerstfeest te duiden?

22 Achterkant

Dit altaarstuk van Jeroen Bosch (1450-1516) zit vol belevenissen.

Zie:

https://dick.wursten.be/bosch_aanbiddingmagi.htm

Voorblad:

Jeroen Bosch
'Aanbidding der koningen'

ca. 1495

olieverf op paneel, 138 x 138 cm
Museo del Prado, Madrid

"Wil je wat beleven,
Lees dan Gerard Reve"
- Gerard Reve

Belevenissen

Wim Schouten

Maak voordat u begint te lezen uw mentale veiligheidsriemen vast. Want dit nummer van de Hooglandse Nieuwe wordt een ware belevenis. De kermis op 3 oktober hebt u in dit coronajaar moeten missen. En een knallend afscheid van het oude jaar zit er dit keer ook niet in. Daarom trakteert de redactie van dit blad u op een ritje in de achtbaan van de geest met een nummer vol bijdragen als kanonschoten ...

Wie nu op het puntje van zijn of haar stoel zit en rekt op spektakel, spanning en sensatie, zal al snel teleurgesteld achterover leunen. Want als er één duidelijke boodschap te vinden is in dit nummer, dan is het wel dat voor echt waardevolle belevenissen geldt dat de betekenis juist te vinden is in het kleine, eenvoudige alledaagse. Zoals volgens Henk Schouten de grootsheid van God niet te vinden is in zijn grootheid, maar in zijn kleinheid in een kribbe in die nederige stal in Bethlehem. Net zoals Monique van der Gaag troost vindt in het madeliefje op de brug, Arie de Kluijver virtueel pepermuntjes uitdeelt en Lex van Wijngaarden veel beleeft in de microkosmos van zijn kleine wierdedorp of in een schilderij van Helmantel.

Is deze bescheiden visie op betekenisvolle belevenissen het geneuzel van oudere mensen die in de vaart van de tijd

uit de bocht zijn gevlogen en nu vanuit de berm hoofdschuddend het steeds snellere maatschappelijk verkeer zien langs razen? Of is er meer aan de hand en worden we in dit nummer van de Hooglandse Nieuwe gewezen op de ware betekenis van het (be)leven? Hoewel ik de leeftijd begin te naderen waarop ik me de eerste mogelijkheid kan aantrekken, kies ik toch voor de tweede. Dankzij Wouter Belier doe ik dat in het goede gezelschap van twee andere krasse knarren: Heidegger en Sartre. Als de wereld één kermis wordt vol grootse en meeslepende belevenissen, dan verliezen we uit het oog dat de ware belevenis niet zit in de buitenwereld, maar in de manier waarop we die buitenwereld tegemoet treden. Wie op die manier uit zijn doppen kijkt, kan aan een emmertje tuinbonen meer beleven dan aan de wildste kermisattractie. Pieter Kousemaker trekt deze lijn nog verder door waar hij pleit voor het serieus nemen van belevenissen die niet op natuurwetenschappelijke manier zijn te duiden en daarom als kronkels of verzijsels worden weggezet.

De coronapandemie zorgt voor veel angst, armoede, verdriet en ellende. Maar die pandemie leert ons ook om te focussen op wat er echt toe doet in het leven. Het is een hardhandige belevenis waar we veel van kunnen leren. Ineens blijkt er in eigen land meer te beleven

dan in menige verre bestemming. Ineens wordt het praatje bij de koffiemachine meer gemist dan de partypil op het mega-evenement. Ineens is de afstand van je naasten ingrijpender dan de onbereikbaarheid van de all inclusive zonbestemming. Ineens blijkt het terloopse contact met je medekerkgangers en het gevoel van verbondenheid tijdens de viering belangrijker dan welk spektakel ook. En ineens blijkt dat wat je beleeft meer afhangt van *hoe* dan van *waar* je leeft. Ineens blijkt ook een belegging in een goed functionerende overheid belangrijker dan de aanschaf van een nieuw bankstel. De collectieve sector wordt weer gezien als een bron van welzijn en geluk en niet langer meer als een kaal te plukken kostenpost.

De pandemie helpt ons, zoals ik in mijn bijdrage aan dit nummer uiteenzet, om de essentie van de dingen niet langer uitsluitend te zoeken in het belevenisaspect. Echt betekenisvolle belevenissen kun je niet kopen. Die maak je zelf door open te staan voor wat er om je heen gebeurt, wat jij daarin kunt betekenen en hoe jij er betekenis aan geeft. Maak die veiligheidsriemen uit het begin van dit redactioneel dus maar weer los, en laat u bewegen door wat er in dit nummer te lezen valt en door alles wat er verder op uw pad komt.

Ik beleef, dus ik ben

Wouter Belier

www.filosofiepraktijkleiden.nl

“En hoe was je vakantie? Nog leuke dingen meegemaakt? Wat was de allerindrukwekkendste belevenis?” Zo ongeveer worden wij opgevangen bij thuiskomst na een vakantie. Onze buurman leeft en denkt in belevenissen. ‘Groots en meeslepend’ moet het zijn. Als wij aangeven wat gewandeld te hebben en verder voor onze tent wat hebben zitten koken, met als hoogtepunt het doppen van de verse tuinbonen, dan vindt hij dat een teleurstellend antwoord. Mijn buurman staat hierin niet alleen. Typeringen en beschrijvingen van onze huidige tijd als de ‘belevingsmaatschappij’ (Schulz), de ‘spektakelmaatschappij’ (Guy Debord), het ‘Event’ bij Zizek en de ‘Beleveniseconomie’ (Susanne Piët) onderstrepen dit. Dit denken is ook binnengedrongen in de wereld van reclame en retail: *“Het gaat dus niet meer om het product zelf, maar het verhaal om het product heen. Het verhaal moet de consument prikkelen. Is jouw merk nog niet belevingsmaatschappij-proof? Neem dan contact met ons op om de merkbeleving rondom jouw merk te vergroten!”* (Art of Branding).

En ook in bijvoorbeeld het onderwijs is het belangrijkste criterium niet of iets leerzaam is, maar of het leuk is. Dat wij gebeurtenissen kunnen ervaren en beleven wil ik toelichten aan de hand van het (vroeg) denken van Sartre. Dat wij de gebeurtenissen als spektakel en belevenis willen ervaren en ons het recht daartoe toe-eigenen, wil ik toelichten aan de hand van het denken over de techniek van Heidegger. Wellicht kunnen wij iets van deze denkers leren.

Een kleine fenomenologie van de belevenis als ervaring

Allereerst de vraag: Wat is dat, een belevenis? De meeste woordenboeken geven aan dat het gaat om een ervaring, al dan niet aangevuld met een verdere nuancing: een aangrijpende ervaring, een avontuurlijke ervaring. Dat zijn antwoorden die weer een nieuwe vraag oproepen. Wat is dan wel een ervaring? Hier levert een speurtocht in de woordenboeken in de meeste gevallen een verband met kennis op. Kenmerk van ervaring is dat je iets weet, bijvoorbeeld omdat je het zelf hebt meegemaakt of gedaan. Kennis vooronderstelt de (noodzakelijke, maar niet voldoende) voorwaarde dat we ons bewust zijn, in dit geval van wat we weten. Bewustzijn is filosofisch een behoorlijk raadselachtig fenomeen. De meest diepgravende studie in dit kader blijft nog steeds Sartres *L’Être et le néant: Essai d’ontologie phénoménologique* uit 1943. In Sartres ontologie bestaat het *Zijn* uit twee gebieden, dat van het *zijn en-soi*, het op zich en dat van het *zijn pour-soi*, het voor zich. Met deze termen wil Sartre een onderscheid aanbrengen tussen wat wel en wat geen bewustzijn heeft. Een steen is er gewoon. De steen bestaat *en-soi* en maakt zich geen voorstelling van zijn steenachtigheid. Een open deur wellicht. De mens bestaat op een totaal andere wijze. In de mens is als fundament bewustzijn aanwezig. Daarover valt verder niets te zeggen. Volgens Sartre is het er gewoon. Het bewustzijn is niet een ‘iets’ dat we kunnen bestuderen. Dankzij het bewustzijn verschijnt er een wereld voor ons en zijn wij ons bewust van die wereld. Dit bewustzijn is dat waarmee we ons bewust worden van al het andere, maar waarmee we niet naar het bewust-

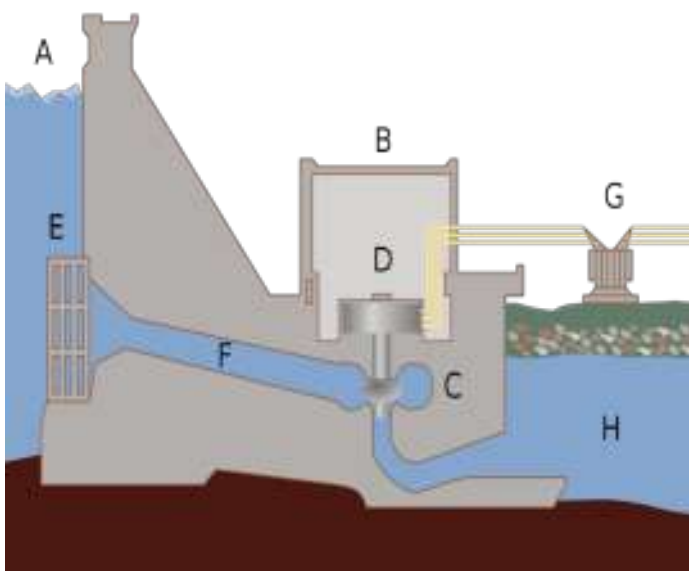
zijn kunnen kijken. Dit bewust-zijn noemt Sartre het *pour-soi*. Het andere, dat wat wij waarnemen en waarvân wij ons bewustzijn is het *en-soi*. Dit bewustzijn gaat aan al onze ervaringen vooraf. Zonder bewustzijn zou het zelfs onmogelijk zijn om gebeurtenissen te transcenderen naar ervaringen. Ook de ervaring van een ‘ik’ zou zonder bewustzijn niet mogelijk zijn. Uit het Cartesiaanse ‘cogito’ kan alleen maar een ‘ergo sum’ volgen omdat de gedachte als gedachte oplicht in het bewustzijn.

Het bewustzijn is zelf niet een ‘iets’, het is geen ding in de wereld. Het is zuiver en alleen gerichtheid op de wereld, het is (in de aan Husserl ontleende term) pure intentionaliteit. Om precies te zijn richt dit bewustzijn zich niet op de wereld, maar op de fenomenen, de verschijningen van een mogelijke transfenomenale werkelijkheid. Wij richten ons op onze waarnemingen.

Voor Sartre levert deze ontologie ons de sleutel voor een absolute vrijheid. Het wezen van wat als *en-soi* bestaat ligt vast. Sartre verwijst naar de briefopener die voor hem op zijn bureau ligt. Het wezen van deze briefopener is zijn geschiktheid om brieven te openen. Het wezen, de essentie van de mens als bewust wezen ligt niet op voorhand vast. Dit werd kernachtig samengevat in de strijdkreet van het existentialisme: “L’existence précède l’essence.”

Bij mensen ligt niets van te voren vast, behalve dat er niets van te voren vast ligt. Daar kunnen we onmogelijk onderuit. Wij zijn niet alleen vrij, nee, wij zijn veroordeeld tot vrijheid.

Dit bewustzijn levert ons de mogelijkheid om alles te ‘vernietigen’. Wij kunnen ons altijd een voorstelling maken van wat er niet is. In het beroemde voor-

beeld waarbij Sartre tevergeefs in een café op Pierre wacht ziet hij dat Pierre er niet is, maar hij ziet ook het ‘er-niet-zijn-van-Pierre’. In het bewustzijn kunnen we afstand nemen, reflecteren en ons de dingen anders voorstellen dan zij zijn. Simone de Beauvoir liet zien wat deze bevrijdende gedachte betekende voor het denken over de vrouw en Frantz Fanon voor het denken over de relatie kolonisator en gekoloniseerde. Blijkbaar zijn wij wezens die in staat zijn om de gebeurtenissen die ons overkomen niet alleen te ondergaan maar ook te ervaren.

Heidegger en de techniek

Volgens Heidegger vallen de mechanisering van het wereldbeeld en de opkomst van de moderne techniek samen. In zijn klassieke studie *De vraag naar de techniek* (1954) stelt hij dat er een verschil is tussen de oude techniek en de moderne techniek. De oude techniek is er een van voortbrengen (‘hervorbrengen’). De moderne techniek is een techniek van opvorderen of opeisen (‘herausfordern’). In de moderne techniek worden dingen in aanwezigheid gesteld en de gehele werkelijkheid wordt gemaakt tot een op afroep beschikbaar bestand. In het wezen van de moderne techniek schuilen verschillende gevaren: voor de mens die zelf kan worden tot iets wat wordt beheerst en opgebruikt; voor de wereld die wij tegemoet treden met onze beheersingsdrang en waarbij wij het idee hebben heerser te zijn over de wereld en onze plaats daarin niet meer kennen.

Er staan als het ware twee menstypen tegenover elkaar. Aan de ene kant de mens van de oude techniek, van het handwerk en het ambacht. De mens met

eerbied en respect voor de hem omringende werkelijkheid. Aan de andere kant de gewetenloze gebruiker, die de wereld uitsluitend als zijn leeg te roven jachtterrein ziet. Heidegger illustreert dit aan de hand van ons kijken naar de Rijn, machtige stroom of krachtcentrale. In het gedicht ‘De Rijn’ van Friedrich Hölderlin komen we de oude mens tegen.

Het was de stem van de edelste der rivieren, van de vrijgeboren Rijn, en iets anders hoopte die, toen boven van de broers, de Ticino en de Rhône hij afscheid nam en zwerven wilde

In de afbeelding hierboven de nieuwe mens. De rivier is geen bron van ontzag, maar een technische uitdaging, een te berekenen hoeveelheid energie uit een krachtcentrale.

Onze wereld van dingen, dieren en mensen is niet een wereld die tegenover ons staat en waartoe wij ons moeten verhouden. Nee, die dingen, dieren en mensen staan ons ter beschikking, zijn er uitsluitend voor ons plezier en voordeel. Klimaatproblemen, uitputting van de aarde, uitbuiting, armoede en vluchtelingenproblematiek zijn dus geen scherpe randjes van onze moderne samenleving. Het zijn geen bijverschijnselen, maar ze huizen in de kern van ons moderne technische denken.

Wat betekent dit voor ons?

Met Sartre meedenkend valt het klassieke onderscheid tussen buiten- en binnenwereld weg. Wat overblijft is een wereld van verschijningen, van fenomenen en een op deze fenomenen gericht bewustzijn. Dit geldt niet alleen voor ons denken (zoals bij Kant), maar voor

het totaal aan onze gerichtheid op de wereld. Er is niet een buiten ons gelegen oorzaak voor bijvoorbeeld onze woede, een oorzaak die in ons bewustzijn komt en waarop wij met woede reageren. Woede is een manier waarop we ons bewust zijn van gebeurtenissen in de buitenwereld. Evenzo geldt dit voor het inkleuren van een gebeurtenis in de buitenwereld als een belevenis. Dit is geen eigenschap die de gebeurtenis in de buitenwereld heeft en die nu door ons bewustzijn wordt opgepikt. Nee, de gebeurtenis als een belevenis ervaren is een manier waarop we ons bewust zijn van de gebeurtenis.

Met Heidegger meedenkend zien we ons als opeisende wezens, we hebben recht op belevenissen. De wereld wordt een op afroep beschikbare speeltuin. Deze moet en zal voor grootse en meeslepende belevenissen zorgen. Als deze belevenissen niet ervaren worden, ligt dat niet aan ons, maar aan de inrichting van de wereld. Daar vinden de spektakels plaats, in dat reusachtige Lunapark.

Met Heidegger kunnen we beseffen in wat voor wereld we terechtgekomen zijn. Wellicht dat de fenomenologie van Sartre een uitweg biedt. De belevenis zit niet in de buitenwereld. Iets beleven is een manier waarmee wij deze buitenwereld in het bewustzijn daarvan tegemoet treden. De vraag is niet of het doppen van tuinbonen voor je tentje een belevenis is, de vraag is of wij dit als een belevenis kunnen ervaren. De bal ligt bij ons als bewuste wezens. Wij zijn veroordeeld tot belevenissen, maar niet verplicht deze op te vorderen.

Wouter Belier is filosoof en lid van de Ekklesia Leiden.

De **BELEVENIS** - maatschappij

foto: Biccie - 2 oktober 2011

Wim Schouten

“Wat wil je hebben voor je verjaardag?” vroeg ik een kleinzoon van me die tien jaar werd. “Ik heb alles al, doe mij maar een belevenis” antwoordde het mannetje.

Een mooiere illustratie van wat, sinds het gelijknamige boek van de Duitse socioloog Schulze uit 1992 de belevenismaatschappij genoemd wordt, kan ik niet verzinnen. Maar het begrip heeft een bredere betekenis. In deze bijdrage wil ik daar wat nader op ingaan.

Welvaart als voorwaarde

In de literatuur komen we een tweetal trends tegen die met elkaar van onze maatschappij een belevenismaatschappij maken. De eerste en belangrijkste daarvan is de toegenomen welvaart. Vroeger ging het om overleven, nu om beleven. Wie momenteel een auto wil aanschaffen en bij de keuze van een model uitgaat van de prijs, de betrouwbaarheid, de veiligheid, de handigheid, de zuinigheid en nog wat van die praktische criteria, komt uit bij een karretje dat ergens zelig achteraan op de verkooplijst staat. De autoliefhebber koopt geen vervoermiddel, hij koopt een belevenis, een gevoel. Het gaat om de vervoering, niet om het vervoer. Pine en Gilmore geven in hun bekende boek over de beleveniseconomie het voorbeeld van koffiebonen. De voor een kopje koffie nodige bonen kosten, als ruwe grondstof, ongeveer vier cent. Maal je de bonen, en zet je ze vacuüm verpakt in de winkel, dan is de grondstof een product geworden en is het ineens een dubbeltje waard. Zet je er koffie van en schenk je die uit in een eenvoudig kroegje, dan is het een dienst geworden waar twee euro voor gevraagd kan worden. Wordt de koffie echter door

een gediplomeerd barista, de belevenismaatschappijversie van de koffiejuifvrouw, gezet in een hippe tent aan het San Marcoplein in Venetië dan is het een belevenis geworden die verkocht wordt. De prijs daarvan kan al gauw oplopen tot een euro of dertig. Naar mate de welvaart toeneemt, zullen mensen opschuiven op de lijn van grondstof via product en dienst naar belevenis. Een auto die op alle objectieve gebruikscriteria optimaal scoort, laadt de verdenking op zich gekocht te worden als product. Die staat dus lager in de hiërarchie dan het haperende roestende designvehikel dat duidelijk om geen enkele andere reden dan de belevenisaspecten ervan kan zijn aangeschaft.

Individualisme

De tweede trend is individualisering. Het gaat erom wat IK beleef. De autoverkoper zal mij graag doen geloven dat die vierkante koplampen en gehaaide ventilatiesleuven een perfecte onderstreping vormen van mijn onverzettelijke karakter en zelf verdiend maatschappelijk succes. De barista op het San Marcoplein zal ook niet nalaten mij een individuele keus te bieden uit vele koffie-

soorten, bereidingswijzen en toevoegingen die van het bakkie leut een individuele belevenis maken. Het is dus niet “any” auto, maar MIJN auto. En het is niet zomaar een kopje koffie, maar MIJN koffie die in combinatie met de plek van nuttiging iets zegt over MIJ. (god schrijven we niet meer met een hoofdletter, maar Ik en Mij wel!) De koffie op het San Marcoplein leg ik vast met mijn smartphone op een selfiestick zodat ik het via Instagram met iedereen kan delen. En die auto moet wel precies bij mij voor de deur staan zodat de hele buurt kan zien dat die van mij is. Ik als individu sta dus wel centraal, maar anderen moeten het wel opmerken. Anders heb ik er minder plezier van. René Girard legt dat aardig uit met zijn begrip “mimetische begeerte”. Je “trophy-wife” wordt pas echt belangrijk voor je wanneer je merkt dat de buurman er over de heg met ogen op steeltjes naar loert.

Marktwerving

De ontdekking van de belevenis als product maakt het aanbieders van goederen en diensten mogelijk te ontsnappen aan de ijzeren wetten van de marktwerving. Die ijzeren wetten houden in dat, wanneer een goed of een dienst meer oplevert dan dat het kost om het te leveren, het aanbod toeneemt en daarmee de prijs daalt. Daardoor is er op termijn geen winst mee te behalen. Slaag je er echter in om van je product of dienst een belevenis te maken, dan kan de

concurrent hetzelfde product van een hogere kwaliteit tegen een lagere prijs aanbieden, maar zal hij de keus van de consument toch op jou zien vallen. Het is soms sneu om te zien hoe dit fenomeen uitpakt, bijvoorbeeld bij de tv-reclame voor de kwijnende supermarktketen Aldi. Die probeert via de reclame duidelijk te maken dat hij kwaliteit levert tegen een lage prijs. Dat zal de moderne consument echter worst zijn zolang winkelen bij de Aldi geen positieve, het individu een gevoel van waardering en erkenning biedende belevenis oplevert. En die is ver te zoeken tussen de opengescheurde dozen en zwetende kaasklonten onder onbarmhartig neonlicht. Ik zou als marketingadviseur de Aldi aanraden om van hun zwakte een belevenis te maken. Laat een klant zien die met beschermende kleding door de absolute woestijn van het supermarktwezen trekt en met de beperkte keus aan producten thuis gekomen een waar feestmaal aanricht! Ook van de Aldi moet je een authentieke belevenis kunnen maken.

Imaginatio versus Ratio

Bij alles, of het nu gaat om aan te schaffen goederen, partnerkeuze, diensten, vakanties, speelt het belevenisaspect een belangrijke rol. Spinoza zou wellicht hierover hebben gezegd dat de imaginatio en de passies het winnen van de Rede. Dat verschijnsel is ook zichtbaar in de politiek. Waarom stemt in

Amerika de helft van wat door Nederlandse sociologen het precariaat en door Hilary Clinton “the basket of deplorables” genoemd wordt op een figuur die de voorzieningen voor de armen en onzekeren wil slopen en de belasting voor de rijken wil verlagen? En waarom kunnen in Nederland sommige politici dagelijks inconsequenties vertonen en leugens te berde brengen zonder dat het ten koste gaat van hun populariteit? Dat komt doordat ons politieke bestel een belevenispolitiek stelsel is geworden waarbij politieke keuzen niet meer rationeel genomen worden op grond van politieke standpunten, maar op grond van het gevoel ergens bij (of juist niet bij) te horen.

De belevenisindustrie

Nu weer even terug naar mijn kleinzoon. Die vond een bezoek aan Marten en Oopjen inclusief lunch in het Rijksmuseum een heel leuke belevenis als cadeau voor zijn verjaardag. Maar op de markt voor belevissen is het tegenwoordig niet gauw meer gek genoeg. Even googelen levert bijvoorbeeld op:

- Trouwen voor één dag, incl. trouwkleiding, bruidsboekje, plastic ringen, etc.;
- Workshop dikke dame schilderen;
- Koe knuffelen (gat in de markt voor huidhongerigen in coronatijd);
- Rijden in een Lamborghini;
- Overnachting in een hunebed.
- Overnachting in ijshotel (tweede nacht

gratis, maar daar maakt niemand gebruik van).

Een bruiloft zonder huwelijk

Het eerste voorbeeld vind ik het meest vergaand. Het huwelijk is tegenwoordig een van de meest aansprekende voorbeelden van de belevenismaatschappij geworden. Het oorspronkelijke doel, publiekelijk een verbond aangaan van een leven in liefde en trouw, raakt uit het oog. Trouwen wordt steeds meer een belevenis op zich. Niet de kwaliteit van de relatie, maar die van de festiviteiten staat centraal. Mensen klagen dat ze niet kunnen trouwen omdat ze geen 30.000 euro in kas hebben! Want het moet wel met koetsen, champagne, kasteeltjes en vele andere bijkomstigheden. En nu hoeft je helemaal niet eens meer gehuwd te willen zijn om mee te maken hoe het voelt om bruid en bruidegom te zijn! De belevenis is volledig van de oorspronkelijke betekenis losgeraakt. De verbintenis heeft plaats moeten maken voor de belevenis.

Een stapje terug

In dit coronajaar zien we op een aantal terreinen de belevenismaatschappij een stapje terug doen. Dat is goed te begrijpen. Wie arm is en honger heeft koopt geen belevenis, geen dienst, geen gereed product, maar een kilo zelf te schillen aardappels. En veel mensen die zich bedreigd voelen door een epidemie, zullen even bedanken voor de belevenispolitici die aan die dreiging geen boodschap hebben. De gelukkig super-

saaie Jo Biden bleek daardoor te kunnen winnen van belevenispoliticus Trump. We doen door de coronacrisis weer een stapje terug op de lijn van grondstof tot belevenis. Essentiële levensbehoeften worden weer belangrijker gevonden. Het meel is in de supermarkt vaak uitverkocht, en politici scoren weer op betrouwbaarheid.

Kerk zijn in de belevenismaatschappij

Ten slotte wil ik nog even stilstaan bij de vraag in hoeverre de diensten van onze Ekklesia passen in de belevenismaatschappij. Het is immers duidelijk dat kerkgenootschappen die bijeenkomsten organiseren met een hoog belevenisgehalte, voor zover dat corona volente is toegestaan, volle zalen trekken. In onze vieringen komen twee aspecten uit twee tradities samen. Er is de protestantse traditie, waarbij de kwaliteit van de dienst bepaald wordt door de vraag wat je ervan meeneemt naar huis. Welke nieuwe inzichten heb je opgedaan? In hoeverre heb je je laten aansporen tot een nog deugdzamer leven? Nogal saai allemaal, maar wel eerzaam en leerzaam.

Daarnaast is er de katholieke traditie waarin de dienst een viering is waarin het belevenisaspect voorop staat. De schriftlezingen vinden oorspronkelijk zelfs in het latijn plaats. Je hoeft het niet allemaal te snappen, als je het hele gebeuren maar beleeft. Er is veel pracht en praal, veel mysterie, mooie kleding, hemelse muziek, wierook... Je hebt na

afloop iets beleefd, je opgenomen gevoeld in een wereldwijde eeuwenoude traditie. Dat je niet kunt navertellen waar de schriftlezingen en de preek over gingen, dat doet er niet toe.

Smakelijk en gezond

In de Ekklesia proberen we deze twee manieren van kerkzijn te combineren. Aan de ene kant hebben we de vaak geweldig interessante overwegingen in combinatie met andere teksten, waardoor we het gevoel krijgen ergens weer iets meer van te gaan snappen. Aan de andere kant hebben we rituelen en poëtische liederen, gezongen door een fantastisch koor met de beste dirigent van Leiden, mooie muziek, kortom een belevenis. De nuttige protestantse Martha en de aangename katholieke Maria gaan in onze diensten hand in hand. En zo zie ik het ook graag. Onze diensten laten zien dat voedsel voor de geest zowel smakelijk als gezond kan zijn. En het belevenisaspect van veel dingen in ons bestaan, mits het niet losgezongen raakt van de oorspronkelijke betekenis, een mooie verrijking kan betekenen. Wat is het mooi om dat allemaal te mogen beleven.

Aanbidding der herders
(50x73 cm)

Ortolano
(1480-1525)

Metropolitan
Museum of Art

Deus minor

Henk Schouten

Kerststal

De kerststal is heel populair geworden en in veel kerken te bezichtigen. Er zijn ook musea met tientallen, zo niet honderden kerststallen, groot en klein, waaronder Ars Krippana in Loheim-Büllinger op de grens van België en Duitsland. Een bezoek waard!

De kerststal wordt teruggevoerd op Franciscus van Assisi. Met de kerstdagen werden in Italië wel kerkdiensten gehouden bij een kribbe naast de altaartafel. Franciscus stelde in 1223 in Greccio in het Riëtidal voor om een levende kerststal te maken op het open veld. Hij zong zelf het evangelie en hij hield zelf de preek. Zijn thema was 'Deus semper minor'. Dit past heel goed bij de fratres minores, de minderbroeders zoals de Franciscanen eigenlijk heten. De inhoud van die preek ken ik niet. Maar het is duidelijk, dat volgens Franciscus God altijd kleiner is, want in de onmacht van een baby toch machtig, in het kleine juist groot, in de dood nog levend, in het kind de onbegrijpelijke God.

In Egypte

In zijn boek 'Islam verhalenderwijs', pag. 208-209, vertelt Anton Wessels, dat Franciscus tijdens zijn bezoek aan de sultan in Egypte telkens de uitroep Allahu akbar moet hebben gehoord, God is groter. Franciscus was in 1219

met een paar broeders bij sultan Melek el Kamil op bezoek. Hij wilde bereiken, dat er vrede gesloten zou worden met de kruisvaarders. De Europese vorsten voelden hier wel voor, maar de paus riep op tot strijd. Ter verbetering van de relatie met de moslims stelde Franciscus voor, dat de christenen ook vijf keer per dag zouden bidden. De sultan had veel waardering voor Franciscus en zijn broeders. Maar helaas werd er toch gevochten en de kruisvaarders liepen een grote nederlaag op.

Deus minor - Allahu akbar

Voor Franciscus was God pas groot in zijn kleinheid en kwetsbaarheid. Het 'Allahu akbar' is voor militante moslims een strijdkreet geworden. Oorspronkelijk was het een onderdeel van de oproep tot het gebed, vijf keer per dag. Dan is het eigenlijk een oproep tot nederigheid in het gebed. Maar als strijdkreet heeft het een heel andere klank gekregen. In Deus minor gaat God juist zelf voor in nederigheid. De kerststal is dan ook een zichtbaar voorbeeld van de nederigheid van God. Elk triomfalisme is daarom in strijd met deze zichtbare nederigheid.

God een lafaard?

In naam van Allah akbar zijn radicale moslims bereid om ongelovigen de keel

af te snijden. En kruisvaarders en ketterjagers waren bereid om namens God ongelovigen en ketteren te vermoorden of te verbranden. Maar als God vindt, dat ketteren en ongelovigen gedood mogen worden, waarom doet God dit dan zelf niet? Dat moet God dit zelf toch prima kunnen, door ziekten, ongelukken of een bliksemstraal? Door volgelingen op aarde dit te laten doen, maakt God zichzelf ervan af. Dan is God toch een lafaard? Om zelf schone handen te houden worden zijn strenggelovigen opgezadeld met de verantwoordelijkheid. Beseffen strenggelovigen wel, dat ze zo van God een lafaard maken?

Beleving

Als het in dit themanummer om beleving gaat, dan voel ik in de kleinheid God meer resoneren dan in de grootheid van God. God laat zich wegcijferen. God laat zich afschaffen. En toch is hij/zij telkens weer aanwezig en voel ik me gedragen. Het onbegrijpelijke houdt je meer bezig dan wat allemaal te beredeneren valt. Misschien kan je kerst nog het beste vieren in de stilte van je hart en in de sociale armoede van corona. In je zwakte ligt je kracht, in je armoede je rijkdom. Dat is de franciscaanse mystiek.

الله اكبر

BELEVENIS

Pieter Kousemaker

‘Een belevenis doet iets met je...’

Het is ongewis of een ander net zo geraakt wordt door ‘eenzelfde’ belevenis als ik, als een belevenis mij raakt...

Een belevenis is persoonlijk, individueel, emotioneel, subjectief.

Pieter Kousemaker is lid van de Ekklesia Leiden, psycholoog en pedagoog, schrijver en musicus.

Belevenis ligt dicht aan tegen ‘beleving’, maar heeft een extraatje: Een belevenis steekt uit boven het gewone ervaringslandschap... is bijzonder!

Om die reden wordt en werd een belevenis soms gewantrouwd: jij kan dat wel zo ervaren hebben, maar dat persoonlijke, dat oncontroleerbare, dat unieke is meteen ook het riskante ervan!

Mag ik jou geloven als je me een bijzondere belevenis vertelt? Of speld je me wat op de mouw, expres of onopzettelijk vanuit jouw diepere, wellicht onbekende, motieven...?

Lastig is daarbij, dat je je eigen verbeelde belevenis en jouw beleefde ervaring houdt voor de waarheid.

Jouw belevenis is jouw waarheid.

En anderen kunnen die waarheid niet toetsen.

Een samenzwering tegen het gevoel

In de psychologie en andere sociale wetenschappen is *het persoonlijke beleven* lange tijd gewantrouwd.

De belevingswereld bleef geruime tijd onderworpen aan *de biologische en natuurkundige* versie van wetenschap: het stond of viel met meetbaarheid, herhaalbaarheid, en generaliseerbaarheid, onderworpen aan de wet van maat en getal. Daarin was geen ruimte voor de unieke varianten van menselijkheid op het vlak van beleving. Pas als het duidelijk is dat een proces loopt

zoals het altijd loopt, beschouwen wetenschappers zo’n proces als waarheidsgetrouw.

Rare belevingen werden vreemd of gek gevonden en gewantrouwd.

Mensen, volwassenen of kinderen, die engelen zien worden met een korreltje zout genomen. Wie stemmen hoort valt al gauw onder de verdenkingen te lijden aan een geestesstoornis. Ervaringen van God in je leven vallen buiten de boot van de redelijkheid.

In de psychiatrie is vanuit die belangstelling voor pathologie wel oog geweest voor uitzonderlijke individuele belevingen. Hoe gekker, hoe boeiender en hoe relevanter voor het vakgebied en voor de kennis van de variaties van de menselijke geest. Al vóór Sigmund Freud (1856 – 1939), maar zeker sinds en na hem, was de verkenning van *de buitengewone individuele beleving* onderwerp van studie: de ontstaansprocessen van bijvoorbeeld histerie, van dwanghandelingen en neuroticisme, van wanen, dromen en nachtmerries zouden een beloop kennen dat licht werpt op de psyche.

Vaak werd onderzoek verricht vanuit de vraag: welk hersenonderdeel of welk psychisch, biologisch, biochemisch of neurologisch proces maakt dat iemand zó bizar functioneert? Hoe kun je bijvoorbeeld verklaren dat een jonge, ogenschijnlijk gezonde

vrouw, verlamd raakt bij het verplegen van een ernstig zieke vader, terwijl 'neurologisch-mechanisch-materieel' het hele bewegingsapparaat in orde is? Hoe kun je verklaren dat een jongeman verliefd raakt op zijn moeder en heftige seksuele belevingen heeft in haar nabijheid? Hoe kun je de beleving van mensen begrijpen, die een oorlog of een concentratiekamp overleefd hebben en 'weer gewoon aan het werk' gingen?

Kun je de gevoelens van de mensen die lijden aan dergelijke omstandigheden 'geloven' en hun verhalen, hun belevingen en belevenissen voor betrouwbare berichten houden? Het is niet voor niets dat een vooraanstaande Nederlandse psychiater de natuurwetenschappelijke benaderingswijze kenschetste als 'een samenzwering tegen het gevoel'.¹

Natuurlijk is er in deze wetenschappelijke benaderingswijze ook wantrouwen tegen religieuze verschijnselen: God is een verzinsel, een uit primitieve culturen overgedragen verklaring voor onbegrepen, onverklaarbare en mysterieuze verschijnselen. En de ziel? In deze wetenschap is dat een verwarring-schepend begrip, een vermoedelijk nutteloos, onaangetoond, onwerkbaar en overbodig concept.

Naast de Europese 'lijn' van onderzoek en behandeling van 'bijzondere belevingen en belevenissen' ontwikkelde zich in de Verenigde Staten aan het begin

van de 20^e eeuw een verrassend andere benaderingswijze. William James, pionier op het gebied van de psychologie van de religie verzamelde bij veel medemensen allerlei autobiografisch materiaal over hun *religieuze ervaringen*. Hij verkende en analyseerde die. Hij ontdekte een grote variatie van menselijke belevingen en ervaringen met God, het goddelijke. In 'The varieties of religious experience' bespreekt hij 'de werkelijkheid van het onzienlijke'. Hij verkent 'optimistische en pessimistische religieuze ervaringen', waaronder ook bekeerling en mystiek. Tevens verkent hij de menselijke attitudes in religieuze processen, de gespleten persoonlijkheid en godsdienstige verschijnselen in verband daarmee.² Er is heden ten dage, ook in Europa, ruimte voor buitengewone ervaringen.³

Buitengewone belevenissen

Recent verscheen een bijzonder boek, dat over buitengewone belevenissen gaat: *'Het geheim van Elyson: 45 jaar studie naar Nabij-de-Dood-Ervaringen'*.⁴ Het beschrijft een groot aantal autobiografische verhalen van mensen die wetenschappelijk, volgens medische criteria, klinisch dood waren, maar weer tot leven kwamen en daarna verhalen vertelden over hun ongeval, hun verdrinking, hun falende operatie, en hun ervaringen 'aan gene zijde' en hun terugkeer in het land van de levenden. (Hoe) kun je de belevingswereld begrijpen van mensen die nabij-de-dood

waren, 'daar' engelen ontmoetten en sindsdien vaak, zo blijkt uit hun verhalen, in hun hervatte aardse leven meer vrede en harmonie ervaren?

Nabij-de-dood ervaringen: belevenissen die op een buitengewone manier uitsteken boven het gewone ervaringslandschap...

¹ Kuiper, P.C. 'De mens en zijn verhaal'. Amsterdam: 1976: Uitg. Athenaeum-Polak&Van Gennep.

² James, W. 'De varianten van religieuze ervaring'. Utrecht: 1995: Uitg. Servire; 'The varieties of religious experience – a study in human nature' [1901/1902] London: Fontana: 1960

³ De Vereniging voor Transpersoonlijke Psychiatrie bevordert onderzoek en uitwisseling op dit gebied.

⁴ Lommel, Van P., Alexander, E., Greyson, B., Gerding, H. (e.v.a.) 'Het geheim van Elyson - 45 jaar studie naar Nabij-de-Dood-Ervaringen. Kampen: 2020: Uitg. Van Warven. ISBN: 978 94 93175 44 0

Pepermuntjes

Als onder het hoge dak
de echo van een loflied
langzaam wegdwaalt van 't refrein
als naast je
alleen de lege stoelen
de ruimte vult met wie we zijn
deel dan al je pepermuntjes
met al je stilte, al je pijn

als voor je
een meisje naar je lacht
met golvend haar zo zacht
luister dan zo licht
en kijk zolang naar boven
tot je het gefluister hoort
van de allereerste woorden
van je allermooiste gedicht

Arie de Kluijver

Vergeet-me-nietje aan de Sint Sebastiaansbrug

Liturgische schikking met Vergeet-me-nietjes

Krokante Corona-kerst met vergeet-me-nietjes

Monique van der Gaag

In de oven afbakken tot er een korstje op de kerst verschijnt. Dan de zwarte randjes en de scherpe kantjes eraf snijden en bestrooien met poedersuiker." Is dat het recept voor déze kerst? Hapslik-weg! Gauw vergeten en de smaak wegspoelen? No troubles with bubbles! "De ziel is uit de stad", zei de Leidse burgemeester. Alle levendigheid is weg. Leiden ligt er verlaten bij.

Dreamteam

Ook in de kerk is het stil. Er staan drie lege stoelen tussen mij en de ander, toch voel ik meer verbondenheid, dan toen we nog naast elkaar zaten, in de kerstnacht. Vreemde paradox. Het komt, omdat we nu eerst nadrukkelijk oogcontact zoeken - Ik zie je, zie je Mij? - voordat we tot de vredesgroet overgaan. Het handen schudden was veel vluchtiger in mijn beleving. Warme omhelzingen mis ik enorm. Alleen als we een beetje verkouden waren, riepen we met nasale stem: "Niet zoenen!" Dat was in de pre-coronaperiode. Nu is één keer 'hatsjoe' thuis blijven. Nu hebben we mondkapertjes. Soms met een duif erop en een spreuk: 'Blijf gezond!' Of 'Bedek je mond. Niet je mening.' Die is van Amnesty International. Blijft actueel. Aan het mondkapje ben ik inmiddels gewend. Maar wat me zwaar op de maag

ligt, is het aanmeldingsritueel. Ik weet dat het geen noodlot is. Het zijn de regels. Komt er op zaterdagmiddag klokslag twaalf een verlossend woord per e-mail, dan voel ik me uitverkoren. En blijft dat uit, dan voel ik me als de verloren dochter. Was er maar een medicijn tegen de pijn van het uitgeloot zijn. Niet het loten doet zo'n pijn, maar het afgesneden zijn. Vrij naar M. Vasalis. De Ekklesia voelt als mijn tweede familie. Het is beter voor mij om niet mee te doen met de kerstloterij. Ik houd mijn ogen strak gericht op de liturgische bloemen én de terugkomst van het Licht. Alias het Kerstkind. Gelukkig is er het Dreamteam met de live-stream. Rechtstreeks vanuit de Hooglandse kerk. Zo ben ik toch verbonden. En erbij. Samen met mijn kat op schoot naar de viering kijken: dat is een heerlijk vooruitzicht. Ook voor de kat.

Vergeet-me-nietjes

En gelukkig zijn er ook de vergeet-me-nietjes, die elke keer weer een glimlach op mijn gezicht toveren, als ik ze op hang hier in de Leidse regio. Ze zijn gemaakt door het Bloemenvrouwtje uit Utrecht. Het zijn kleurrijke, kunstig gehaakte bloemetjes met een briefje eraan. Het Bloemenvrouwtje, Wendy Mak heet ze, begon daarmee tijdens de lockdown

in maart. Ze deed dat met een reden: namelijk om haar bijna 90-jarige vader in het verpleeghuis post te bezorgen. In die tijd gingen de deuren dicht, ook voor familieleden. Wie een vergeet-me-nietje vindt, mag het houden. Wie een postzegel over heeft, mag het Bloemenvrouwtje om naam en adres van een eenzame oudere vragen. Niet alleen met kerst, maar altijd. Om een kaartje te sturen.

Belevenis

In november vond ik mijn eerste vergeet-me-nietje. Zomaar opgehangen aan een Leidse brug, waarvan ik de naam niet eens ken. Wel weet ik dat bij die brug links één van mijn favoriete bloemenstallen staat. In de tijd dat er nog markt langs het water was. In mijn beleving is dat niet eens zo heel lang geleden... Die zondag had ik juist mijn liturgische schikking naar de kerk gebracht en was weer op weg naar huis, want uitgeloot en een beetje verdrietig. In die stemming raakte het hartverwarmende bloemetje me diep. Ik zocht contact en kreeg pijlsnel een alleraardigste reactie terug. Zo komt het dat ik nu hulp-Bloemenvrouwtje ben, want met mijn hele bloemenhart, gun ik iedereen deze belevenis en nog veel meer...

Bloemenvrouwtje: zie internet

Van het bestuur

Vereniging Ekklesia Leiden

Zoals reeds gemeld in deze bijdrage in de Hooglandse Nieuwe van november is het bestuur verder gegaan met de herziening van de verenigingsstatuten. De door de ALV voorgestelde aanpassingen zijn verwerkt en aan de notaris voorgelegd. Op 25 november zijn de nieuwe statuten door Ronald Meester ondertekend. Vanaf dat moment heet onze vereniging officieel Vereniging Ekklesia Leiden (V-EL).

Jubileumboek

Inmiddels hebben alle leden van de vereniging het prachtige jubileumboek, samen met de vorige HN en de bundel overwegingen uit de serie 'Wetenschap met het hoofd én uit het hart' ontvangen. Tot onze grote vreugde ontvingen we heel veel positieve reacties op het

boek. Naar aanleiding van een artikel in het Leidsch Dagblad kregen we inmiddels van een flink aantal oud-Ekklesiangangers de vraag om ook een exemplaar te mogen ontvangen.

Corona

Met de komende jaarwisseling sluiten we een bijzonder – bizar – vreemd jaar

af. Zoals al vaker gememoreerd heeft de enorme veerkracht van onze gemeenschap ons meermalen verbaasd maar ook heel dankbaar gestemd. Een woord van dank is op zijn plaats aan iedereen die er aan heeft bijgedragen dat we ondanks alle beperkingen door konden blijven gaan met vieren, elkaar ontmoeten (fysiek en digitaal), HN en andere mooie publicaties uitbrengen, en vast nog veel meer. Vol goede moed stappen we over de drempel naar het nieuwe jaar in de hoop en de verwachting, dat we in de loop van dat nieuwe jaar weer een beetje terug kunnen keren naar ons oude normaal (wat dat ook wezen mag).

Namens het bestuur van de Vereniging Ekklesia Leiden,
Sytske Visscher,
secretaris

Bericht van de penningmeester

Geachte leden en alle anderen die de Vereniging Ekklesia Leiden een warm hart toedragen.

Inleiding

Graag wil ik u langs deze weg benaderen om u op de hoogte stellen van de laatste stand van zaken met betrekking tot onze financiële situatie. Op dit moment (begin december) is er in totaal door u geschonken een bedrag van ongeveer € 96.000 aan contributies en vrijwillige bijdragen. Hartelijk dank aan een ieder die hieraan bijgedragen heeft.

Naar schatting zullen de totale kosten van de vereniging in 2020 uitkomen op een bedrag van ongeveer € 135.000. Dit betreft vooral de structurele kosten van de zondagse vieringen, kerkhuur, Schola, musici en dirigent, gastvoorgangers, speciale activiteiten en salariskosten participantenpastor. Daarnaast zijn er in 2020 incidentele kosten geweest i.v.m. corona (streaming van diensten) en ons 50-jarig jubileum.

Tussenstand ultimo november 2020

Zoals eerder vermeld is er op dit moment ongeveer € 96.000 aan bijdragen ontvangen, terwijl het benodigde bedrag gesteld moet worden op € 135.000. De ervaring leert dat in de maand december nog heel wat leden hun bijdrage gaan overmaken, maar naar verwachting zal dit bedrag lager uitvallen dan het nog te overbruggen gat van ongeveer € 39.000.

Oproep

Daarom ben ik zo vrij een oproep te doen aan alle leden voor een *extra* bijdrage.

Aan de leden en niet-leden die tot nu toe nog niet hebben bijgedragen doe ik de oproep dit alsnog te doen.

U kunt gebruik maken van de QR-code hiernaast, of op de gebruikelijke wijze storten op rekeningnummer

NL66 INGB 0004 8198 29 t.n.v.
Vereniging Leidse Studenten Ekklesia.

Opmerkingen en suggesties

- Wist u dat uw giften volledig fiscaal aftrekbaar kunnen zijn; afhankelijk van uw inkomen kunt u tot ruim 40 procent van de fiscus terugontvangen! Dit kan gerealiseerd worden door een meerjarige overeenkomst af te sluiten met de Vereniging. De penningmeester is gaarne bereid u hier nader over te informeren.
- Heeft u wel eens overwogen testamentair te regelen om de Vereniging een leegat te schenken na uw overlijden?
- Niet alle leden zijn financieel in staat om een evenredige bijdrage te verrichten; daarom het verzoek aan alle anderen leden die meer financieel draagkrachtig zijn te overwegen hun bijdrage te verhogen.

Vriendelijke groet,
namens het bestuur van de Vereniging Ekklesia Leiden,
Flip van Hoven,
penningmeester
penningmeester@ekkleisleiden.nl

collecte: **NL42 INGB 0003 3133 66**

t.n.v. **Stichting Diaconaal Fonds Hulpverlening**

COLLECTES

Kerstavond en Kerstochtend:

Coronafonds

De stuurgroep Diaconie maakt zich zorgen over een aantal van haar partnerorganisaties. Door de coronacrisis staan de werkzaamheden van deze organisaties voor de kwetsbare groepen in de samenleving, onder grote druk. Er is gebrek aan inkomen en voedsel, aan desinfectiemateriaal, medische zorg, mondkapjes, grotere ruimtes, etc. Extra financiële ondersteuning is hard nodig. De stuurgroep heeft dan ook besloten om een tijdelijk *Coronafonds* in het leven te roepen. De afgelopen adventszondagen is er ook al gecollecteerd.

Digitale giften kunnen in deze periode overgemaakt worden, op bankrekeningnummer; NL42 INGB 0003 3133 66 t.n.v. Stichting Diaconaal Fonds Hulpverlening o.v.v. Coronafonds. De stuurgroep hoopt op uw steun.

Coronafonds diaconie

COLLECTES 2021:

17 januari 2021

Tosangana Dem. Rep. Congo voor school en gemeenschap.

14 februari 2021

Exodus Leiden voor ex-gedetineerden

Grote toename van ongedocumenteerden in Leiden, een onmenselijke situatie en een gift uit het hart van de Diaconie aan LOF

Het diaconaal centrum De Bakkerij in Leiden vroeg financiële ondersteuning van de stuurgroep Diaconie Ekklesia Leiden voor de opvang van ongedocumenteerden in Leiden. Uit het fonds van de Stichting Diaconaal Fonds Hulpverlening (SDFH) werd november jl. een bijdrage van 400 euro aan het **Leids Ongedocumenteerden Fonds** gegeven voor de opvang van de Leidse ongedocumenteerden.

In het voorjaar van dit jaar besloot de Gemeente Leiden om de subsidie voor de ongedocumenteerden in Leiden voortijdig (twee jaar eerder dan de landelijk afgesproken) te stoppen. Een onbegrijpelijke en pijnlijke beslissing die op 1 mei 2020 leidde tot het sluiten van de Leidse Bed-, Bad- en Broodvoorziening (BBB). Een groot aantal ongedocumenteerden kwamen onverwachts middenin de coronacrisis op straat te staan!

De bewoners van de BBB Leiden moesten zich melden bij de Landelijke Vreemdelingen Voorziening (LVV) in Rotterdam. Daar zou binnen zes maanden dan duidelijkheid geboden worden of ze in Nederland konden blijven of terug moesten keren naar hun thuisland. Deze mensen zijn ondertussen weer teruggekeerd in Leiden, zonder de beloofde oplossing, maar nu ook zonder dak boven hun hoofd. Niets gewonnen, alles verloren.

De Bakkerij en een aantal andere Leidse organisaties worden sinds het voorjaar geconfronteerd met een grote toevloed van ongedocumenteerden die om hulp vragen voor primaire levensbehoeften zoals onderdak en voedsel, maar ook voor ambulante ondersteuning en begeleiding om zelfredzaamheid te bevorderen of een sociaal netwerk op te bouwen en te onderhouden. Om

deze ondersteuning financieel mogelijk te maken is er samen met GIL (Gezondheidszorg Illegalen) en de Volle Evangelische Gemeente Oegstgeest, het **Leids Ongedocumenteerden Fonds (LOF)** opgericht. Het LOF wil met zijn naam duidelijk maken dat ze alle lof hebben voor mensen die spontaan bijdragen aan dit noodfonds en daarmee ook tonen dat zij hart hebben voor het lot van ongedocumenteerden in onze regio.

Bijdragen aan de hulp aan ongedocumenteerden kan op bankrekeningnummer NL 46 INGB 0000 097065 t.n.v. Diaconie Protestantse gemeente Leiden, o.v.v. LOF.

Hooglandse Vieringen

Iedere zondag om 12.00 uur

Hooglandse kerk, Nieuwstraat 20a, Leiden

Iedere woensdag is de liturgie voor de daaropvolgende zondag is te vinden op de site van www.ekklesialeden.nl

Dertig personen kunnen de viering bijwonen.

Aanmelden via de website.

Alle vieringen zijn **online** te volgen op het YouTube-kanaal van de Ekklesia en zijn daar ook achteraf te zien.

Ook blijft het mogelijk te luisteren op:

www.kerkomroep.nl

OVERZICHT

Kersttijd

do 24 december, 20 uur	Kerstavond	Christiane van den Berg
vr 25 december, 12 uur	Kerstochtend	Maria Draaijers
vr 25 december, 14 uur	Kerstmiddag	kinderkerstfeest
zo 27 december, 12 uur	Eindejaarsviering	Christiane van den Berg

Jezus in relatie - fragmenten uit het Marcus-evangelie

3 januari	Jezus incognitus	Jan Delhaas
10 januari	Jezus en zijn tegenstanders	Japke van Malde
17 januari	Jezus en zijn familie	Cor van Bree (liturg: Jan Delhaas)
24 januari	Jezus en de demonen	Karin van den Broeke
31 januari	Jezus en zijn leerlingen	Rob van Waarde

7 februari	Regenboogviering	Lodewieke Groeneveld
14 februari	Een veilige Kerk	Christiane van den Berg

Het verhaal van Esther

21 februari	Esther en Vasthi	Henk Schouten
28 februari	Esther en Haman	Japke van Malde
7 maart	Esther en Poerim	Jan Delhaas

Cor van Bree

Als we het Marcus-evangelie lezen, komen we onder de indruk van de dynamiek waarin het verhaal zich ontvouwt. Al heel spoedig wordt het duidelijk welke kant het uiteindelijk met Jezus zal uitgaan. Het is in de ontmoetingen met allerlei soorten mensen dat die dynamiek zich ontvouwt: zieken en gestoorde die genezen worden, familieleden die zich ongerust over hem maken, tegenstanders die met hem in discussie gaan (Farizeeën of Schriftgeleerden), leerlingen die hem niet begrijpen. Maar opmerkelijk bij Marcus is ook dat Jezus incognito wil blijven: als hij een melaatse heeft genezen, wordt deze man een zwijgplicht opgelegd, waar de man zich overigens niet aan houdt.

Aan het Marcus-evangelie zullen de vijf diensten in januari gewijd zijn (zie het overzicht).

Lodewieke Groeneveld voor. Zij heeft enige introductie nodig. Lodewieke (geb. 1985) is verbonden aan "Vrijburg", een open geloofsgemeenschap van remonstranten en vrijzinnig protestanten in Amsterdam. Ze heeft theologie gestudeerd aan de Vrije Universiteit Amsterdam en voor haar promotie is ze bezig met de verhouding tussen de techniek en de feilbaarheid van de mens en de consequenties voor ethische gemeenschappen zoals de kerk. Naar aanleiding van een bijbelfragment waarin Jezus zijn discipelen uitzoekt zal haar thema zijn: '(ver)kiezen: what would Jesus swipe?'.

De week daarop, 14 februari, zal het onderwerp zijn 'Een veilige Kerk'.

februari en de eerste zondag in maart draaien om het boek Esther. Een vreemd bijbelboek omdat de Godsnaam er niet in voorkomt; toch is God op de achtergrond aanwezig, vooral in het joodse meisje Esther dat door haar dapper optreden de uitroeiing van haar volksgenoten voorkomt. In de eerste dienst (21 februari) komt trouwens ook een andere dappere vrouw ter sprake: koningin Vasthi die weigert zich ongekleeft op een mannenfeest te vertonen. In de tweede dienst (28 februari) gaat het behalve over Esther, de nieuwe koningin, ook over Haman, de Amelekiet (!) die het op de Joden gemunt heeft. In de derde dienst (7 maart): Esther en Poerim, staat het Poerimfeest centraal waarin de redding van de Joden door toedoen van Esther wordt herdacht en gevierd. Wie meer te weten wil komen over het spannende en humoristische Esther-verhaal moet zeker de drie diensten komen bijwonen, of online volgen.

In de Regenboogviering (7 februari) gaat De twee overblijvende zondagen in

In de Hooglandse Nieuwe van juni 2008 schreef Beatriz Mejía uit Lima:

Mijn vriendin Loes heeft mij geattendeerd op de mogelijkheden die de Micro-kredietorganisatie Oikocredit aan vrouwengroepen als Minka Wasi zou kunnen bieden. Mijn dank daarvoor.

Loes Hoeflaak - de Meijer

20 april 1943 - 2 december 2020

Ons bereikte het bericht dat Loes Hoeflaak op 2 december is overleden.

Loes was haar hele leven actief voor mensen in de knel, dichtbij en veraf.

Binnen de Ekklesia heeft ze heel lang bij het secretariaat gewerkt, was ze lid van de Schola, hielp ze met het vermenigvuldigen en uitlezen van de liturgie en riep ze ons gedreven op om acties van Amnesty te steunen.

Wij gedenken Loes met veel genegenheid en dankbaarheid voor haar betrokkenheid bij onze gemeenschap. Haar man Arie en familie wensen wij veel sterkte in deze verdrietige periode.

Wij hebben van Loes afscheid genomen op 8 december in de Hooglandse kerk. Daarna vond de crematie plaats in Haarlemmermeer.

Het bestuur van de Vereniging Ekklesia Leiden

Op 4 november jl. is overacht **George Kattenberg** overleden op de leeftijd van 63 jaar.

George was tot een paar jaar geleden een regelmatige bezoeker van onze vieringen. George is in besloten kring in Bilthoven begraven.

We gedenken George met eerbied en genegenheid en wensen zijn familie veel sterkte in deze verdrietige tijd.

Even voorstellen... nieuwe beheerder Rapenburg 100

Sinds kort ben ik de beheerder van het pand Rapenburg 100. Ik volg hiermee Ben Albers op die deze taak jarenlang met zorg heeft uitgevoerd.

Samen met de leden van de beheerscommissie draagt de beheerder zorg voor het onderhoud van het mooie monumentale pand aan Rapenburg 100. Doel is om het pand in goede staat te houden en dat het

voor de gebruikers naar behoren functioneert.

Voor vragen of opmerkingen met betrekking tot het pand Rapenburg 100 kunt u met mij contact opnemen via rap100beheer@ekkklesialeiden.nl of telefonisch via 06-44514544.

Hartelijke groeten,
Steven van den Berg

ONLINE

Koffiedrinken zondag 14 uur

onlinekoffieekkklesialeiden@gmail.com

Enkele weken geleden zijn we weer begonnen met het online koffiedrinken. Nu er ook na de viering in de Hooglandse kerk geen mogelijkheid meer is tot bijpraten, kunnen we zo de onderlinge contacten een beetje in stand houden.

Een aantal ekklesiagangers van dichtbij en ver weg (tot Achterhoek en Groningen toe!) heeft al ervaring hiermee. Maar ook voor wie het nooit geprobeerd heeft of opziet tegen de 'technische' aspecten is het heel goed mogelijk.

Als tijd hebben we (voorlopig) gekozen voor **zondag 14.00 uur**. Dat geeft degenen die naar de Hooglandse kerk geweest zijn de gelegenheid om ook mee te doen.

Wilt u wel meedoen maar vindt u dit veel te laat, dan kunt u dat ook laten weten; dan kijken we naar de mogelijkheden.

Wie het leuk vindt om (weer) mee te doen, kan zich wekelijks aanmelden door **vóór zaterdag 13.00 uur** bij het bovenstaande e-mailadres.

U krijgt dan in de loop van de zaterdag een mail met daarin de link voor een ZOOM-meeting van de daaropvolgende zondag. We proberen wekelijks wisselende groepjes van 4 à 5 deelnemers te maken.

Als u in principe iedere week wilt meedoen, dan kunt u dat melden in uw mail. Mocht u dan een keer niet

kunnen of willen, dan hoeft u alleen een mail te sturen om dat te melden.

Voor wie geen ervaring heeft maar het toch wel eens wil proberen, laat het ons weten, onder vermelding van uw telefoonnummer. Een van ons neemt dan contact met u op om te bespreken of u telefonisch begeleid kunt worden of dat er beter iemand kan langskomen. In het laatste geval doen we dat natuurlijk met inachtneming van de coronaregels.

Doet u mee? Meld u dan uiterlijk op zaterdag vóór 13.00 uur aan.

Hartelijke groet,
Bep van Houten
en Paulien van Yperen

Het Ekklesia-taalprogramma steunen?

De Taalgroep zoekt versterking van het coördinatieteam

Wie zijn wij?

De Ekklesia Taalgroep geeft gratis taallessen aan vluchtelingen/statushouders in de regio Leiden. We steunen ongeveer 50 vluchtelingen met een grote groep vrijwilligers. We richten ons vooral op mensen die moeite hebben met het leren van de taal, en op moeders met jonge kinderen.

Wie zoeken we?

Wij zijn op zoek naar betrokken, creatieve mensen, met affiniteit met de doelgroep, mogelijk ook met taalonderwijs,

en die het leuk vinden om mee te denken over de koers van het Taalprogramma. Het is mooi meegenomen als je kennis hebt van het werven van fondsen en/of als je een goed netwerk hebt binnen bijvoorbeeld het Leidse studentenleven. We zouden graag meer jongeren aan onze organisatie willen verbinden, we zoeken mensen met creatieve ideeën om dat te bewerkstelligen.

Interesse of vragen?

Neem contact op met Rob van den Boom via 06-18564545 of via mail: robvandenboom@xs4all.nl

Schilderijen van Henk Helmantel in het Drents Museum (foto's: Lex van Wijngaarden)

Tieden uut Nijhoof

Niet veel te beleven?

Lex van Wijngaarden

Waar beginnen jullie aan” was een van de meewarige reacties toen wij vijf jaar geleden onze emigratieplannen naar noordwest Groningen aankondigden: “Wat valt daar toch te beleven?” Wij realiseerden ons dat we zeker de reuring van de stad zouden gaan missen en natuurlijk de vele fijne contacten in de Ekklesia. Maar we wisten ook dat we er iets voor in de plaats zouden krijgen. Je zou het “leven in miniatuur” kunnen noemen. Alles is hier, maar dan op kleinere schaal: een prachtig concert in een klein kerkje, een kunstgalerie in een oud klaslokaal, een boerderijwinkel met producten uit de streek, een dorpscafé met uitstekende keuken, een dorpsvereniging met leuke activiteiten, een koor zelfs en een regiotheater met boeiende kleinschalige producties. Niet spectaculair of pretentius, maar ook niet saai. Onwillekeurig moet ik denken aan de kwinkslag van Herman Finkers: “Een stoplicht springt op rood, een ander weer op groen. In Almelo is altijd wat te doen”. En dan te bedenken dat Niehove helemaal geen stoplicht heeft. ...

Toen in maart de eerste lockdown net was afgekondigd, borrelde bij de redactie van onze digitale dorpskrant, hier

Naisflits geheten, het idee op om dorpsgenoten te vragen hun ervaringen te delen. Een oproep was snel gedaan en tot onze grote verrassing stroomden de bijdragen binnen. Wekelijks konden we zeker twee verhalen plaatsen. Het ging over een gezin met twee vitale beroepen en twee kinderen die niet naar school kunnen, over een bewoonster die haar zieke zus in huis had genomen zodat zij niet zou vereenzamen, over mondkapjes naaien voor de zorgcentra, over het rondbrengen van laptops bij gezinnen die er geen hebben, over werken als activiteitenbegeleidster in een verpleeghuis, over kunstlessen geven achter de laptop, over hoe je thuiswerkt als buurtwerker, over de ontberingen van een vrachtwagenchauffeur op Scandinavië, over de moed erin houden in een behandelkliniek, over ervaringen en zorgen van een IC-coördinator van het UMCG, over grootouders die via de webcam poppenkastvoorstellingen voor hun kleinkinderen verzorgen. Geen groots en meeslepend spektakel, maar gewone verhalen, uit het leven gegrepen en daardoor juist zo bijzonder. Juist door op iets in te zoomen wordt het interessant. En het zorgde ook nog voor een gevoel van verbondenheid.

Onlangs bezocht ik de tentoonstelling van Henk Helmantel in het Drents Museum. Na een tweede, korte lockdown mochten de deuren weer open en het was een genot om de vele stillevens van deze Groninger kunstenaar te aanschouwen, hoewel ik vind dat het werk nog mooier uitkomt in zijn eigen expositieruimte in de Weem van Westeremden. Met grote precisie schildert Helmantel kerkelijke interieurs, maar ook een tafel met glaswerk of schaal groenten en fruit. Zo hangt er een schilderij van broden die je bij wijze van spreken kan ruiken. De kunstenaar zoekt de schoonheid in het alledaagse. Op zijn schilderijen van kerkinterieurs schildert hij met precisie de scheuren, blutsen en schimmelplekken. Sommige (boze) tongen beweren dat hij er soms een vochtplek bij verzint om het plaatje spannender te maken, maar dat mag de pret niet drukken. Zoals de kunstenaar zelf aangeeft: door je te focussen op de details, ga je steeds meer zien. En in dat kleine, deze microkosmos, valt heel veel te beleven.

Voor meer informatie over Henk Helmantel: www.helmantel.nl

Feddema actueel

Hoe het kerstfeest te duiden?

Hans Feddema

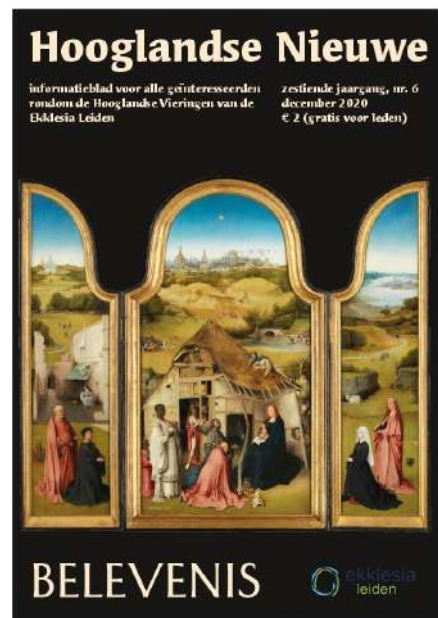
Het kerstfeest is een elk jaar terugkerend gebeuren. Zelfs, zij het in mindere mate, in een boeddhistisch land als Sri Lanka, waar ik onderzoek heb gedaan. In de huidige coronacrisis, waarin eenzaamheid een extra accent krijgt, lijkt het kerstfeest, de landelijke maatregelen ten spijt, ook hoge ogen te gaan gooien. Wat is behoudens veel kaarslicht en gezelligheid, al of niet in familieverband, de diepere betekenis van dit feest? Als kind dacht ik: past de naam 'kerst' eigenlijk wel? Is het in wezen niet een Jezusfeest? Het is immers Jezus die in Bethlehem als baby door de herders in een kribbe werd gevonden. Aanwijzingen dat er mogelijk twee Jezuskinderen zijn geweest, lijken dit argument weer te ontkrachten. Maar belangrijker is dat de Jezusgestalte van de 'Bergrede' en van het ondergaan van een kruisiging, al bij de doop in de Jordaan de Christusgeest in zich opnam. Dat was in zekere zin een offer voor hem, dat hij de incarnatie van een ander wezen, hoe verlicht ook, als de persoon Jezus in zich moest opnemen. Maar hoe dan ook, daardoor kreeg de Christus de mogelijkheid om na Zijn afdaling uit de geestelijke wereld Zijn belangrijke werk op aarde te verrichten. Zo werd kerst – een verbastering van Christus in wezen – het Christusfeest en dus veel minder gebonden aan het gebeuren in Bethlehem.

Anders dan in het Westen viert het Oosterse christendom kerst dan ook niet slechts twee dagen, maar van 24 december tot 6 januari, volgens overlevering de datum waarop de doop van Jezus in de Jordaan plaats vond. Het kerstfeest is zo meer het feest van de geest of ook wel het feest van de verbinding of her-verbinding met de geestelijke wereld, – sinds de 'bijna-doodervaringen' of de publicaties

daarover ook wel de 'lichtwereld' genoemd.

In de schepping is er sprake van zowel materie als geest. Daardoor wordt het bestaan van een geestelijke wereld, naast en in verbinding met de aarde, als redelijk plausibel ervaren. Zeker door mensen die de verbinding daarmee en zo ook de goddelijke geest in hun hart innerlijk ervaren. Dat laatste wordt recent ook wel spiritueel bewustzijn genoemd. We zien echter, dat lang niet altijd er een goede verbinding met de geestelijke wereld is. Er waren of zijn perioden dat er sprake is van een negatieve ontwikkeling op aarde in de richting van veel egoïsme en een sterke gerichtheid op de materie en het uiterlijke. Dit was ook ruim 2000 jaar geleden het geval. Dat is de reden dat de Christus toen neerdaalde naar de aarde om de 'scheiding' tussen beide werelden ongedaan te maken. Het geschenk dat de Christus toen bracht, is dat hij door een zeker offer die 'scheiding' ongedaan maakte, voor een bepaalde tijd althans. Of Hij nog eens terug zal komen met een analoge missie, weet ik niet, maar is niet uit te sluiten. Maar het kerstfeest – dat ook in de geestelijke wereld vrij bruisend wordt gevierd –, brengt ons in elk geval weer wat dichterbij en bewuster bij de goddelijke geest in ons en ook bij genoemde 'lichtwereld' en dus ook bij het feit, dat de 'bewoners' van die wereld, ook wel engelen genoemd, veel meer met ons bezig zijn dan wij beseffen. En ook dat de geest niet moet worden verward met de ziel en zeker ook niet met ons verstand, hoezeer we ook vaak ten onrechte menen dat we ons brein zo niet ons lichaam zijn.

Dr. Hans Feddema is cultureel antropoloog en lid van de Ekklesia Leiden.

Hebt u van dit nummer genoten? Of hebt u zich geërgerd? Of wilt u in gesprek met een auteur? Geef het op bij de redactie: hn@ekkesialeiden.nl

VOLGEND NUMMER

Het volgende nummer van de Hooglandse Nieuwe zal verschijnen op:
zondag 14 februari 2021.

Het thema van dat nummer is:

Incognito

Volgens het woordenboek slaat dat op iemand die niet herkenbaar wil zijn, verborgen, vermomd, onder een schuilnaam. Kunstenaars werken soms onder een pseudoniem. Jezus wilde ook niet altijd herkend worden (luister naar de overweging op 3 januari). Waarom zijn we met een mondkapje incognito? Waarom hechten wij zo aan onze privacy?

U kunt meeschrijven door een stukje in te sturen naar de Hooglandse Nieuwe.

U kunt maximaal 600 woorden gebruiken. Een foto erbij wordt op prijs gesteld.

Kopij uiterlijk inzenden op **zondag 31 januari** naar:

hn@ekkesialeiden.nl

